

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет будівництва і архітектури

ПСИХОЛОГІЯ І ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Методичні вказівки
до вивчення навчальної дисципліни
для студентів спеціальності
191 «Архітектура та містобудування»
з галузі знань 19 «Архітектура та будівництво»

Київ 2023

УДК 159.9:37

П86

Укладач Ю.С. Красильник, канд. пед. наук, доцент

Рецензент Р.А. Калениченко, канд. психол. наук, доцент

Відповідальний за випуск К.І. Почка, д-р техн. наук, професор

*Затверджено на засіданні кафедри професійної освіти,
протокол № 2 від 14 вересня 2022 року.*

В авторській редакції.

Психологія і педагогіка вищої школи : методичні вказівки до
П86 вивчення навчальної дисципліни / уклад.: Ю. С. Красильник. – Київ :
КНУБА, 2023. – 40 с.

Містять вимоги щодо підготовки до практичних занять і самостійної підготовки, змістовні модулі, ключові слова тем, літературу для самостійної підготовки, а також вимоги до виконання та оформлення індивідуальних робіт (рефератів).

Призначено для студентів спеціальності 191 «Архітектура та містобудування» з галузі знань 19 «Архітектура та будівництво».

Зміст

Загальні положення.....	4
1. Методичні рекомендації щодо підготовки і проведення практичних занять.....	9
2. Практичні заняття з навчальної дисципліни «Психологія і педагогіка вищої школи».....	13
3. Методичні рекомендації щодо виконання індивідуальних робіт (рефератів).....	21
4. Тематика рефератів.....	27
5. Основні питання до заліку з навчальної дисципліни «Психологія і педагогіка вищої школи».....	29
Список літератури.....	32

Загальні положення

Освітнє лідерство набуває особливого значення в умовах військової агресії росії та слугуватиме відновленню і розвитку вищої школи після війни, яка значно загострила потребу застосування освітніх інновацій, зокрема цифрових технологій, завдяки яким забезпечується безперервний доступ до освіти. Нова модель вищої освіти та її перспективи після перемоги нерозривно пов'язані з інтеграцією України в Європейський простір, що детермінує необхідність вирішення проблем в площині надання якісних освітніх послуг. Одним із провідних напрямів розвитку системи вищої освіти має стати концентрована увага на неповторності й унікальності кожного викладача та здобувача вищої освіти, необхідності конструювання дієвих засобів науково-методичного та інформаційно-технологічного супроводу їх діяльності.

Тому у змісті методичних вказівок до вивчення навчальної дисципліни «Психологія і педагогіка вищої школи» особливу увагу приділено основним питанням професійної діяльності викладачів, розвитку громадянських, професійних і світоглядних компетентностей, морально-етичних цінностей у здобувачів вищої освіти. Окрім того, питання, пов'язані з післявоєнним відродженням України, в т. ч. економічним відновленням, без сумніву, знаходяться в площині розвитку будівельної галузі. Післявоєнна Україна буде відбудовуватися ударними темпами, що актуалізує потребу в удосконаленні підготовки майбутніх професіоналів, готових працювати в умовах постійного оновлення техніки й технологій, оскільки високий рівень їхньої компетентності та конкурентоспроможності слугує підґрунтям результативного функціонування та динамічного розвитку виробництва.

Визначено методичні основи проведення практичних занять в умовах змішаного навчання, подано характеристику індивідуальних завдань та вимоги щодо їх виконання, акцентовано на необхідності дотримання здобувачами вищої освіти норм академічної доброчесності.

У документах світового та європейського рівнів [67, 68, 69], в законодавчих документах України [8, 9, 10], а також у наукових джерелах наголошується, що розвиток потенціалу викладачів університетів у контексті професійної компетентності має служити цілям підвищення якості освіти. Це підтверджує схвалена Кабінетом Міністрів України «Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки» [13], яка

визначає напрями розвитку системи вищої освіти на сучасному етапі та для її реалізації передбачає стратегічні і операційні цілі (завдання) з відповідними показниками досягнення, механізми, очікувані результати. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» [10] науково-педагогічний працівник має право обирати методи та засоби навчання, що забезпечують високу якість навчального процесу (ст. 57 п. 5), а також зобов'язані забезпечувати викладання на високому науково-теоретичному і методичному рівні навчальних дисциплін відповідної освітньої програми за спеціальністю, провадити наукову діяльність (ст. 58 п. 1), підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, наукову кваліфікацію (ст. 58 п. 2), дотримуватися норм педагогічної етики, моралі, поважати гідність осіб, які навчаються у закладах вищої освіти, прищеплювати їм любов до України, виховувати їх у дусі українського патріотизму і поваги до Конституції України та державних символів України (ст. 58 п. 3), розвивати в осіб, які навчаються у закладах вищої освіти, самостійність, ініціативу, творчі здібності (ст. 58 п. 4), дотримуватися статуту закладу вищої освіти, законів, інших нормативно-правових актів (ст. 58 п. 5).

Професійний стандарт на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти» [17] встановлює перелік загальних компетентностей викладача закладу вищої освіти, а саме: знання і розуміння предметної області і професійної діяльності; володіння навичками критичного мислення; володіння комунікативними навичками, здатність проявляти емпатію, використовувати інформаційні і комунікаційні технології; здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, до особистісного та професійного розвитку; спроможність генерувати нові ідеї (креативність), застосовувати кращі практики у професійній діяльності, мотивувати людей та рухатися до спільної мети, діяти на основі етичних міркувань (мотивів), проявляти толерантність та повагу до культурної різноманітності, діяти соціально, відповідально та свідомо.

Саме компетентнісний підхід спонукає до системного викладу теоретичних, методичних і практичних основ психології і педагогіки вищої школи. В умовах модернізаційних змін в освітньому просторі важливого значення набуває підвищення ефективності освітньої діяльності, яка має ґрунтуватися на досягненнях психолого-педагогічної науки, перспективному педагогічному досвіді, саморозвитку творчого потенціалу викладачів.

Метою викладання навчальної дисципліни «Психологія і педагогіка вищої школи» є забезпечення підготовки здобувачів вищої освіти у галузі педагогіки та психології вищої школи щодо здійснення науково-педагогічної діяльності у закладі вищої освіти, оволодіння ними психолого-педагогічними компетентностями для реалізації завдань навчальної, методичної, наукової й інноваційної організаційно-педагогічної діяльності у вищій школі шляхом формування та розвитку готовності до самостійного пізнання актуальних проблем теорії та тенденцій розвитку вищої освіти, проєктування та реалізації сучасних технологій освітнього моніторингу й менеджменту, навчання, виховання та розвитку студентів.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Психологія і педагогіка вищої школи» є: надання здобувачам вищої освіти знань про закономірності психічного розвитку суб'єктів освітнього процесу та їх використання для проєктування та здійснення освітнього процесу; формування уміння використовувати знання про психологічні механізми педагогічної діяльності в сучасних закладах вищої освіти; розвиток психолого-педагогічної компетентності майбутнього професіонала; вироблення у здобувачів вищої освіти практичних вмінь і навичок використання у майбутній професійній діяльності інноваційних освітніх технологій; формування компетентностей, пов'язаних з професійним саморозвитком.

**Компетентності здобувачів вищої освіти, що формуються
внаслідок засвоєння навчальної дисципліни**

Код	Зміст	Програмні результати навчання
Інтегральна компетентність		
ІК	Здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру в галузі архітектури та містобудування	
ЗК01	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	ПР12. Розвивати професійні знання шляхом самоосвіти, участі в архітектурно-містобудівному конкурсному проектуванні, в науково-технічних заходах.
ЗК10	Здатність діяти на засадах професійної етики.	
ЗК14	Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти.	
ФК02	Здатність до критичного осмислення і застосування прогностичних теорій та гіпотез, експериментальних методів на базі математичних і природничих наук, інформатики і комп'ютерного моделювання.	ПР13. Передбачати відповідальність за ефективність і наслідки прийняття рішень в галузі архітектури та містобудування, дотримуватись основ професійної етики.
ФК11	Здатність до участі у творчому, науковому співробітництві із фахівцями суміжних гуманітарних, інженерно-технічних спеціальностей, з економістами, замовниками і управлінцями при розробці, узгодженні і публічному обговоренні архітектурних проєктів.	

Науково-теоретичними засадами вивчення навчальної дисципліни складають основні положення теорії, методики і практики функціонування освітньої сфери, фундаментальні, загальнонаукові та конкретнонаукові методологічні основи педагогіки та психології, технології наукового пізнання та психолого-педагогічних досліджень. Навчальну дисципліну вивчають у тісному взаємозв'язку з дисциплінами «Методика наукових

досліджень», «Менеджмент і організація будівництва», «Архітектурна екологія», «Законодавство, архітектурна-проектна справа та інтелектуальна власність», «Сучасні проблеми архітектури та містобудування» та ін. Вивчення змісту навчальної дисципліни передбачає активну самостійну роботу здобувачів вищої освіти. Її результати контролюють і оцінюють під час проведення всіх видів навчальних занять. У процесі вивчення навчальної дисципліни застосовують такі види навчальної роботи: лекції, практичні заняття, індивідуальні завдання, консультації, залік, а також самостійну роботу студентів.

1. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ І ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Сучасні тенденції щодо цифрової трансформації суспільства висувають принципово нові вимоги до практичної складової освітньої діяльності. Значну роль у системі вищої освіти відіграють практичні заняття. Головне їхнє завдання – закріплення, переведення у довготривалу пам'ять теоретичних знань, формування та розвиток професійних компетентностей, оволодіння апаратом наукових досліджень.

Практичне заняття (лат. *practicos* – діяльний) – це форма навчального заняття, за якого викладач організує детальний розгляд здобувачами вищої освіти окремих теоретичних положень навчальної дисципліни й формує в них навички та уміння їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентами відповідно сформульованих завдань. Перелік тем практичних занять визначається навчальною робочою програмою дисципліни. Зміст практичних занять забезпечує узгодженість нормативного та індивідуально-вибіркового компонентів навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти. Нормативний компонент виступає як зовнішній відносно здобувача вищої освіти досвід освітньої діяльності. Його носіями є відповідні матеріали (законодавчі та нормативно-правові документи, освітня програма), інформаційне забезпечення (аналітичні огляди, звіти, стандарти, монографії, статті, дисертації, підручники, посібники тощо) та діяльність суб'єктів освітнього (виробничого/навчально-виробничого) процесу. Індивідуально-вибірковий компонент є суб'єктивною програмою навчально-пізнавальної діяльності здобувача вищої освіти.

Мету практичних занять можна подати такими положеннями: закріплення знань шляхом активного повторення матеріалу лекцій, конкретизації і розширення цього матеріалу, його транспозиції на певні завдання; розвиток здатності самостійно використовувати отримані знання для виконання певних дій і отримання нових знань, навиків та умінь (професійних компетентностей); встановлення зв'язку закономірностей, формулювань, вимірювальних показників з практикою їхнього застосування; ознайомлення з науковими методами та засобами в їхньому практичному застосуванні; надбання експериментальних навичків і вмінь; ознайомлення з різними методами аналізу та оцінки станів об'єкта вивчення, довідковими інформаційними матеріалами; опанування

навичками та вміннями самостійного вирішення навчально-методичних і науково-практичних питань; інтеграція знань у певну систему та формування визначених компетентностей. Структура практичного заняття, як правило, може вміщувати: інформаційно-дискусійний блок, що передбачає відпрацювання і обговорення змісту теоретичних понять, положень відповідної теми; практико-перетворювальний блок – різні види активно-інтерактивної навчально-пізнавальної діяльності (розумової, ціннісно-орієнтованої, комунікативної, проєктувальної), що сприяє оволодінню здобувачами вищої освіти технологічними аспектами вирішення навчальних (професійних, квазіпрофесійних) завдань; рефлексивний блок, що передбачає роботу здобувачів вищої освіти з набутим професійним досвідом, самоідентифікацію з освоєваними професійно-особистісними позиціями, зі сформованою ситуацією взаємодії, самооцінку характеру просування в опануванні професійними компетентностями за відповідною темою; блок самоосвіти, що орієнтує на самостійне вивчення навчальних проблем, які вивчаються, з використанням як рекомендованої джерельної бази, так і ініційованої здобувачем вищої освіти.

Задля реалізації мети практичного заняття попередньо готують необхідний методичний матеріал – тести для визначення рівня оволодіння відповідними теоретичними положеннями та набір практичних завдань різного ступеня складності (репродуктивні, частково-пошукові, творчі).

Під час проведення заняття здійснюють попередній контроль знань, навичок і вмінь студентів, формулювання загальної проблеми та її обговорення, вирішення завдань практикуму та їх обговорення, розв'язування контрольних задач, їх перевірку та оцінювання.

Важливе значення для практичних занять має використання інноваційних методів навчання: неімітаційних (лабораторна робота, проєкт, тренування, дискусія, мозковий штурм, стажування, екскурсія, виїзне заняття тощо); імітаційних неігрових (аналіз конкретних ситуацій, вирішення квазіпрофесійних завдань, розбір змісту документації, дій тощо); імітаційних ігрових (ділових, рольових ігор, ігрового проєктування тощо).

Основними формами організаційної роботи на практичних заняттях можуть бути: фронтальна, за якої студенти одночасно виконують певну практичну роботу; в такому разі наявний єдиний план й однакова послідовність дій для всієї групи; групова, коли студенти, поділені на

підгрупи, виконують визначені за тематикою, змістом і планом практичні роботи; індивідуальна, за якої студенти виконують різні за тематикою, змістом і планом практичні роботи.

Робота над змістом навчальної теми передбачає опрацювання теоретичних питань, завдань, що призначені для самостійного опрацювання, поглиблене вивчення літератури на запропоновану тему та пошук додаткової інформації, систематизацію вивченого матеріалу, опрацювання опублікованих у фахових та інших виданнях статей, підготовка схем, таблиць, графіків, діаграм тощо. Отже, рекомендованою методикою організації та проведення практичного заняття може бути:

- попередня підготовка – вивчення студентами теоретичного матеріалу самостійно та ознайомлення з інструктивними матеріалами для усвідомлення завдань;

- консультування студентів з метою надання потрібної інформації для виконання завдань;

- проведення попереднього контролю як допуску до виконання конкретної практичної роботи;

- виконання студентами завдань згідно з тематикою – опрацювання, узагальнення отриманих результатів та оформлення звіту;

- контроль й оцінювання викладачем результату роботи студента.

План практичного заняття повинен узгоджуватися з відповідною спрямованістю лекційного курсу.

Порядок обліку і контролю на практичному занятті: контроль теоретичної підготовки, контроль самостійності у процесі виконання практичних завдань, контроль за дотриманням правил техніки безпеки й охорони праці, охайності в роботі, контроль за виконанням звіту, оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності кожного студента. Порядок контролю виконання завдань для самостійної роботи студентів: конспект опрацьованих теоретичних питань і практичних завдань.

Практичні заняття, які проводяться дистанційно, повною мірою мають забезпечити відпрацювання навичок та умінь студентів, формування та розвиток професійної компетентності, набуття досвіду прийняття практичних рішень, що ґрунтується на теоретичній основі, розвиток логічного мислення, вміння аналізувати явища, узагальнювати факти, сприяти регулярній і планомірній самостійній роботі. Існує декілька варіантів організації практичних занять у дистанційному режимі: офлайн –

викладач ставить завдання (електронною поштою, в електронному вигляді: HTML-сторінка, документ у форматі PDF, що розміщений у мережі Інтернет), попередньо повідомивши про вимоги до звіту, а студент надсилає виконану роботу у вигляді звіту (код програми, графічні чи текстові матеріали тощо); Онлайн – студенти і викладач синхронно присутні у чаті (відеочаті), повідомляються завдання, студенти його виконують, спілкуючись між собою та з викладачем, презентують результати роботи.

Ефективність практичного заняття значною мірою залежить від упровадження елементів змагальності, здійснення диференційованого підходу, забезпечення прямого (планування, спеціальне конструювання завдань, контроль) і опосередкованого (вплив на мотивацію, настанови, перспективи студента) керівництво навчально-пізнавальною діяльністю.

2. ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПСИХОЛОГІЯ І ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ»

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Педагогіка вищої школи

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ. Сучасні освітні технології (2 год)

Теоретичні питання

1. Основи освітніх технологій: стратегії освіти, теорії освіти (парадигми), моделі освіти.
2. Освітня технологія як об'єкт педагогічного проєктування.

Основні поняття

Технологічний підхід в освіті, освітня технологія, педагогічна технологія, окрема предметна педагогічна технологія, класифікація освітніх технологій, структура освітньої технології, концептуальна основа освітньої технології, компоненти змістової частини освітньої технології, компетентнісний підхід до визначення змісту освіти, процесуальна частина освітньої технології, технологізовані форми обліку результатів освітньої діяльності, технологічні засоби, технологія інтерактивного навчання, інтерактивні технології кооперативного навчання, технології колективно-групового навчання, технології ситуативного моделювання, технології опрацювання дискусійних питань, технологія дистанційного навчання, структура інтерактивного заняття, технологія організації та керування самостійною роботою здобувачів освіти, технології проблемного навчання, сучасні технології розвивального навчання, технологія навчання як дослідження, проєктна технологія, технології формування творчої особистості, авторські педагогічні технології, технологія організації лекційних, практичних, лабораторних та семінарських занять, візуальне середовище навчання, технологічна схема вивчення навчальної дисципліни, технологічна карта змісту навчальної теми, інноваційні освітні технології.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Опрацюйте теоретичні питання. Розкрийте зміст основних понять з теми.
2. Питання для самостійного опрацювання:

- суперечності розвитку освітніх технологій;
- принципи розробки сучасних освітніх технологій;
- стратегія побудови освітньої технології;
- відповідність освітньої технології методологічним вимогам (критеріям «технологічності»);
- емпірична, алгоритмічна, стохастична освітня технологія.

Практикум

Завдання 1. Обговорення основних теоретичних понять з теми.
(Термінологічний контроль)

Завдання 2. Моделювання педагогічної ситуації «Моє педагогічне кредо». (Презентація)

Завдання 3. Презентація результатів самотестування:

- тест «Який Ваш творчий потенціал?» [52, с. 139–142];
- діагностика інтерактивної спрямованості особистості (Н. Щуркова) [59, с. 124–128];
- методика вивчення мотивації до успіху [65, с. 99–100];
- тест «Самооцінка» [60, с. 87–90];
- тест «Конформність» [60, с. 129–132];
- тест «Рівень вольової саморегуляції» [60, с. 144–146];
- тест «Тип характеру» [60, с. 147–148];
- методика виявлення і оцінки індивідуально-типологічних властивостей особистості Л. Собчик [66, с. 32–47];
- тест «Вивчення мотивації навчальної діяльності (М. Алексєєва)» [64, с. 95–96];
- тест мотивації досягнення успіху та уникнення невдач (А. Реан)» [64, с. 97–98];
- методика вивчення мотивації до успіху Т. Елерса [65, с. 99–100];
- тест «Креативність» [63, с. 319–326];
- тест «Особистісний опитувальник Г. Айзенка (ЕРІ)» [66, с. 27–32];
- тест «Методика визначення акцентуацій характеру» (К. Леонгард) [66, с. 47–77];
- тест «Методика дослідження міжособистісних стосунків» (К. Томас) [65, с. 104–106];
- тест «Чи спроможні Ви навіювати?» [52, с. 142–143];
- тест «Про що говорять жести» [56, с. 105–108];
- тест «Діагностика уміння слухати» [56, с. 109].

Завдання 4. Оцініть власні характеристики емоційної сфери від 1 (низький результат) до 10 (високий результат) після здійсненого самоаналізу. (*Самоаналіз*) (табл. 1)

Таблиця 1

Низька тривожність	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Висока тривожність
Висока емоційна стійкість	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Низька емоційна стійкість
Впевненість у собі	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Невпевненість у собі
Безпристрасність (байдужість)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Темпераментність
Довірливість	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Критичність

Завдання 5. Використовуючи алгоритм цілепокладання, запропонований Дж. Г. Скотт [64, с. 102–106], розробіть власну програму та шляхи досягнення мети. (*Самозвіт*)

Завдання 6. Зробіть аналіз змісту фахової статті з педагогіки та психології (в тому числі іншомовної) за темою практичного заняття. (*Презентація*)

Завдання 7. Запропонуйте власне вирішення педагогічних завдань, які детермінуються відповідними педагогічними ситуаціями [28, с. 112, 137]. (*Презентація*)

Завдання 8. Користуючись джерелом [49, с. 26–30], опишіть елементи оцінювання ефективності діяльності викладача (*заповнити табл. 2*):

Таблиця 2

Фактор ефективності викладача	Опис
Персональність	
Фаховість у предметній області	
Відносини зі студентами	
Професіональна компетентність	
Викладацький стиль	
Стиль управління аудиторією	

Завдання 9. Утворіть пари співвідношень, обравши відповіді в поданих варіантах (термін – визначення). До «зайвого» терміну доберіть визначенн. (заповнити табл. 3):

Таблиця 3

1. Педагогічна техніка	а) науково обгрунтована система операцій і послідовність її інваріантний втілення на практиці, що забезпечує ефективний педагогічний вплив
2. Педагогічна етика	б) почуття міри у застосуванні педагогічного впливу на студентів, коли оптимально враховуються умови ситуації та її соціальні та педагогічні наслідки
3. Педагогічна технологія	в) галузь педагогічних знань, що вивчає моральні якості викладача та відповідність його поведінки й відносин зі студентами та колегами існуючим у суспільстві нормам моралі
4. Педагогічний такт	г) уміння використовувати психофізичний апарат як інструмент виховного впливу
5. Тактика викладача	

Завдання 10. Розробіть технологічну карту організації та проведення навчального заняття (вид навчального заняття за вибором студента) (презентація).

Завдання 11. Встановіть особливості реалізації технологічного підходу в освітньому процесі підготовки майбутніх магістрів за Вашою спеціальністю (спеціалізацією) (повідомлення).

Завдання 12. Оцініть вплив концептуальних положень освітньої технології на змістовну та процесуальну її складові (презентація).

Завдання 13. Для визначення ефективності освітньої технології, її потенціальних можливостей використайте метод проблемно-резервного аналізу «SPOT», який полягає у виокремленні пріоритетних проблем, зіставленні сильних і слабких сторін аналізованих технологій, труднощів і небезпек, які можуть виникнути під час уведення інновацій в освітню діяльність, пошуку зовнішніх і внутрішніх резервів. Назва цього методу є аббревіатурою таких термінів: «Satisfaction» – сильні сторони, плюси; «Problems» – труднощі, слабкі сторони, мінуси; «Opportunities» – шанси, резерви, шляхи вирішення проблем у майбутньому; «Threats» – загрози, ризики, небезпеки, які можуть виникнути у майбутньому. Слід відзначити, що за методом «SPOT» можна оцінити хронологічний аспект певної освітньої технології: «SP» – реальність, яку маємо зараз, «OT» – прогноз на

майбутнє щодо практики використання цього методу. Зробіть проблемно-резервний аналіз обраних за власним вибором освітніх технологій за поданою нижче схемою (заповнити табл. 4):

Таблиця 4

Satisfaction – сильні сторони, плюси:	Problems – труднощі, слабкі сторони, мінуси:
Opportunities – шанси, резерви, шляхи вирішення проблем у майбутньому:	Threats – загрози, ризики, небезпеки, які можуть виникнути у майбутньому:

Завдання 14. В освітній практиці використовуються такі технології як «проблемно-орієнтоване навчання» та «навчання, засноване на дослідженнях». Визначте сутність різних аспектів даних технологій та віднесіть їх до певної категорії (заповнити табл. 5):

Таблиця 5

Проблемно-орієнтоване навчання	Аспект	Навчання, засноване на дослідженнях
	Аналіз праці відомого науковця	
	Демонстрація розв'язку завдання	
	Презентація лекційного матеріалу	
	Чітко визначена проблема для розв'язання	
	Нечітко поставлене завдання	
	Міждисциплінарне дослідження	
	Перевірка знань здобувачів освіти за допомогою комп'ютерного тесту з однією правильною відповіддю	
	Чітка структура заняття	

Завдання 15. Конкурс на кращий індивідуальний проєкт за проблематикою практичного заняття. *Мета:* детальний розгляд теоретичних положень теми, формування вмій і навичок їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання відповідно до сформульованих завдань; розширення, поглиблення й деталізація знань, отриманих на лекціях та в процесі самостійної роботи і спрямованих на

підвищення рівня засвоєння навчального матеріалу, теоретико-методичних основ освітнього процесу; розвиток психолого-педагогічного мислення. Організація захисту проєкту:

«*Автор*» – доповідає тему, мету, завдання проєкту, результати дослідження та висновки; відрекомендовує опонента та рецензента. На виступ відводиться до 5 хв.

«*Опонент*» – оцінює виступ та рівень досягнення мети проєкту, ставить запитання автору, висловлюється з приводу певного положення виступу з критичних позицій.

«*Рецензент*» – оцінює якість виконання завдань автором та опонентом. Судження рецензента повинні бути неупередженими.

«*Аудиторія*» – присутні мають змогу поставити запитання авторів проєкту.

«*Оцінювання*» – опонент та рецензент оцінюють досягнення автором мети та завдань проєкту, автор самооцінює рівень виконання проєкту.

«*Викладач*» – оцінює виконання проєкту.

«*Модератор*» – узагальнює оцінку проєкту та здійснює рейтинг.

«*Рефлексія*» – виступ автора, опонента та рецензента щодо аналізу рівня досягнення ними результатів виконання завдань (що вдалося? що не вдалося? чому так сталося? можливості удосконалення. Тема проєкту може бути власна, або обрана із запропонованого переліку. Розробіть методику проведення навчального заняття (лекційного, практичного, лабораторного тощо) з використанням:

➤ технологій – формування компетентностей, інтерактивного навчання; проблемного навчання, поетапного формування розумових дій, технології організації та керування самостійною роботою студентів, візуалізації навчального матеріалу, педагогіки співробітництва, навчання як дослідження; колективного способу навчання, розвитку критичного мислення, програмованого навчання, кооперативного навчання, ситуативного навчання, інтенсифікації навчання на основі опорних схем і знакових моделей, рівневої диференціації навчання на основі обов'язкових результатів, «Створення ситуації успіху», «Оксфордські дебати», «Діалог Сократа», «Портфоліо», «STEM-технології», майстер-класу, моделювання, контекстного навчання, повного засвоєння знань, дистанційного навчання, евристичного навчання, навчання з використанням методів коучингу;

➤ особистісно-орієнтованої, асоціативно-рефлекторної, проєктної, сугестивної, інтегральної технологій навчання;

➤ імітаційної гри (заняття-мандрівка, заняття-екскурсія тощо), операційної гри (заняття-дискусія, заняття-конференція, заняття-бесіда, заняття-диспут, заняття-вікторина, заняття-презентація тощо), рольової гри (заняття-КВК, заняття-подорож, заняття-фантазія, заняття-знайомство тощо), превентивної інтеракції (заняття-тренінг, заняття-консультація тощо), імітаційної інтеракції (заняття-інсценування, заняття-ділова гра, заняття-«мозковий штурм» тощо), неімітаційної інтеракції (проблемна лекція, лекція удвох, лекція з запланованими помилками, заняття-практикум тощо);

➤ інтерв'ю, учіння через навчання, інтернет-енциклопедії, колаборативного навчання, «печа-кучі», аналітичної сесії, бенчмаркінгу, бекграунду, воркшопу, кванторіуму, квесту, коворкінгу, краудсорсінгу, круглого столу, відкритого мікрофону, панельної дискусії, форсайту, шерингу, дебріфінгу, методу «Ідеал», кубування тощо.

Завдання 16. Вправа «Програвання педагогічних ситуацій». Кожна мікрогрупа (2-3 студенти), розподіливши ролі, розіграє сценки, в яких моделює певний стиль спілкування, поведінки викладача на різних етапах навчального заняття; студенти мають ідентифікувати стиль, рівні спілкування, модель поведінки викладача. (*Презентація спостережень*)

Завдання 17. Проведення фрагменту навчального заняття з використанням навчальної гри, технологій інтерактивного навчання (вид навчального заняття за вибором студента). (*Перфоменс*)

Завдання 18. Виконати комплекс вправ:

➤ до розділу «Сутність педагогічної майстерності викладача» [53, с. 186–191];

➤ до розділу «Техніка саморегуляції психічного та фізичного стану» та «Основи мімічної та пантомімічної виразності педагога» [53, с. 201–207, 208–212]);

➤ до розділу «Дихання й голос як елементи педагогічної техніки» та «Розвиток уміння виразного мовлення як засобу педагогічного впливу» [53, с. 213–218, 219–228];

➤ до розділу 5.3 «Сприяємо ефективній комунікації» вправу 1 [35, с. 101–106];

➤ щодо розвитку умінь психофізичної саморегуляції, налаштування на професійну діяльність [33, с. 186–187];

➤ щодо удосконалення мімічної й пантомімічної виразності [33, с. 191–192].

Завдання 19. Кейс. Технологія педагогічного впливу. Мета технології педагогічного впливу – організувати взаємодію учасників освітнього процесу. *Завдання:*

1. Розробіть зміст технологічних прийомів:

- викладач ініціює активність учасників освітнього процесу;
- викладач збагачує учасників освітнього процесу способами конструктивної взаємодії. Аналіз варіантів педагогічного рішення здійснити за схемою:

Мета педагогічного впливу	Функції педагогічного впливу	Форми, методи та засоби педагогічного впливу
---------------------------	------------------------------	--

2. Визначте критерії професійно доцільного педагогічного впливу з точки зору принципів: цілісності, суб'єктності, ціннісної орієнтації особистісного розвитку учасників освітнього процесу.

3. У групах виконайте вправи з метою розвитку уміння професійно здійснювати педагогічний вплив у процесі навчання: оголошення теми, мети, навчальних питань; звертання до студентів в різних педагогічних ситуаціях; оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності тощо).

4. Проведіть аналіз виконання завдань і саморефлексію (самооцінку).

Завдання 20. Скласти термінологічний словник з теми. (*Словник*)

Рекомендована література: [1–6, 17–24, 27–39, 43–51, 59–66, 70–88].

3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ РОБІТ (РЕФЕРАТІВ)

Вимоги до змісту реферату

Під час аналізу змісту реферату кафедра звертає увагу на використання автором нових досягнень психолого-педагогічної науки, передового інноваційного педагогічного досвіду, переконливість і достовірність поданих фактів, обґрунтованість висновків і узагальнень, коректність оформлення інформаційних джерел, методичну та практичну цінність роботи.

У процесі виконання реферату необхідно обґрунтувати актуальність, викласти історію питання, інтерпретувати дані досліджень, які проводились вченими (або особисто автором), проаналізувати літературні джерела. Матеріал слід висвітлювати ґрунтовно, логічно, але уникати зайвих відступів, дрібних, не характерних фактів.

Робота повинна завершитися чіткими і конкретними висновками. При цьому потрібно звертати увагу на оформлення роботи, її грамотність, правильний запис використаної літератури, цитат і посилань на джерела. Над змістом реферату студенти працюють під керівництвом викладача кафедри.

Вибір теми і складання плану реферату

Першим, дуже відповідальним кроком, є вибір студентами теми реферату, яка повинна відповідати сучасному стану розвитку педагогічної теорії та практики, відповідати навчальній робочій програмі дисципліни, потребам освітнього процесу. Кафедра пропонує студентам тематику рефератів. Старости груп складають списки, де вказують: номер групи, прізвище та ініціали студента, назву теми і подають їх на кафедру. Студент, за погодженням керівника, може розробляти ініціативну тему.

Маловивчена проблема відкриває більше можливостей для прояву самостійності і виявлення творчих здібностей студента. Після вибору і схвалення теми роботи студент розробляє графік її виконання, який передбачає такі етапи:

- I) вибір теми реферату, з'ясування ступеня її досліджуваності в літературі;
- II) підбір літератури, складання бібліографічного списку;
- III) вивчення літератури та інших джерел;

- IV) написання роботи;
- V) подання роботи викладачеві на рецензування;
- VI) захист реферату.

Після складання графіка, вивчення літературних та інших джерел рекомендується розробити зміст роботи, який може обговорюватися із викладачем. Як правило, він включає вступ, основну частину, висновки, список використаних джерел, додатки (за необхідністю).

Вступ дає загальне уявлення про роботу й має містити такі основні аспекти:

- а) обґрунтування теми;
- б) актуальність обраної теми, ступінь її досліджуваності;
- в) визначення об'єкта, предмета, мети та завдань роботи, методів дослідження.

Основна частина роботи присвячується розгортанню центральної ідеї і вирішенню означених завдань у вступі і може складатися з двох-чотирьох розділів, у свою чергу розбитих на підрозділи. Кожний розділ має висвітлювати самостійне питання поставленої проблеми, підрозділ – окрему частину цього питання. Надзвичайно важливим є збереження логічного зв'язку між розділами (підрозділами в розділі) і послідовність переходу від одного розділу до іншого. Зміст розділів та підрозділів має відповідати їх назві, мати стислі висновки.

Робота завершується *загальними висновками*. Вони мають бути чіткими, місткими й короткими за формою та відповідати визначенню у вступі завданням. Доречно запропонувати власні практичні рекомендації для розвитку розглянутої предметної сфери. Висновки констатують ступінь реалізації мети і завдань, які були визначені у вступі, а також теоретичне та практичне значення виконаної роботи.

Оформлення роботи

Допускається оформлення реферату в рукописному або надрукованому варіантах. Приблизний обсяг реферату 25–35 сторінок комп'ютерного тексту.

Стандартний лист, набраний на комп'ютері, має до 30 рядків, надрукованих через 1,5 інтервали на одному боці (розмір шрифту 14 пунктів). Довжина кожного рядка – 62–66 знаків, новий абзац починається з відступу не менше 15 мм. Лист має такі поля: верхній – не менше 20 мм, нижній – 20 мм, правий – 15 мм, лівий – 25 мм.

Текст основної частини реферату поділяють на розділи та підрозділи. Розділ не слід починати з нової сторінки. Заголовки структурних частин реферату, а саме «Зміст», «Вступ», «Основна частина», «Список використаних джерел», «Додатки» (за необхідністю), друкують з нової сторінки, з вирівнюванням по центру і виділенням жирним шрифтом.

Заголовки розділів і підрозділів друкують маленькими літерами (окрім першої великої) з абзацу, крапку в кінці заголовку не ставлять. Відстань між заголовком та текстом має становити 2 інтервали. Номер розділу позначають арабськими цифрами з крапкою, а після цього у цьому ж рядку друкують його назву.

Нумерацію сторінок подають арабськими цифрами у правому нижньому куті без крапки. Титульний аркуш вважається за першу сторінку, але нумерацію на ньому не проставляють. Наступні сторінки нумерують, починаючи з другої.

Підрозділи нумерують в межах розділу: «1.1., 1.2. тощо.», тобто перший та другий підрозділ першого розділу, причому крапку проставляють і між цифрами і після останньої, а далі в тому ж рядку подається назва підрозділу.

Роботу розпочивають *титульним листом*, на якому послідовно вказують: назву університету, факультету, кафедри, тему роботи, прізвище, ім'я, по батькові студента, спеціальність, номер навчальної групи, посаду, вчений ступінь і вчене звання викладача, місто і рік написання роботи.

За титульним листом розміщують *зміст* роботи, в якому послідовно вказують вступ (без номера), назви параграфів і підрозділів (з відповідною нумерацією), висновки (без номера), список використаних джерел (без номера), додатки (без номера). Навпроти кожного елемента змісту зазначають номери сторінок його розташування у змісті реферату.

Важливу інформаційну роль у тексті роботи відіграє посилання на джерела й літературу, а також список джерел.

Кожне висловлювання, положення, статистичний матеріал, які цитують, слід обов'язково підтвердити посиланням на джерела. Посилатися бажано на останні видання публікацій.

Посилання в тексті реферату на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, «... у працях [1–7]...» або «... незважаючи на пріоритетне

значення мовних каналів зв'язку між діловими партнерами, в жодному разі не можна ігнорувати найбільші канали передачі інформації [6, с. 84]».

Джерела можна розміщувати одним із таких способів: у порядку появи посилань у тексті, в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків, у хронологічному порядку.

Відомості про джерела, включені до списку, необхідно давати відповідно до вимог міжнародних і державного стандартів з обов'язковим наведенням назв праць.

Приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел (Національний стандарт України ДСТУ 8302:2015)

Книги одного автора

Вагіна О. М. Педагогічна етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 102 с.

Книги двох або трьох авторів

Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с.

Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у педагогіці : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2015. 312 с.

Книги чотирьох і більше авторів

Бікулов Д. Т., Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с.

Педагогіка : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с.

Книги під назвою

Українська політична нація: проблеми становлення : зб. наук. ст. / за ред. : М. М. Розумного, М. Т. Степика. Київ : Нац. ін-т стратегічних дослідж., 2012. 384 с.

Багатотомні видання

Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с.

Автореферати дисертацій

Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.

Дисертації

Вініченко О. М. Система педагогічного контролю : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.

Законодавчі та нормативні документи

Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145- VIII. *Голос України*. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22

Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 15.05.2022).

Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. *Офіційний вісник України*. 2017. № 20. С. 136–141.

Інструкція щодо заповнення особової картки державного службовця : затв. наказом Нац. агентства України з питань Держ. служби від 05.08.2016 р. № 156. *Баланс-бюджет*. 2016. 19 верес. (№ 38). С. 15–16.

Частина видання

Алексєєв В. М. Навчальний процес. *Теоретичні засади педагогіки* : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169.

Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Засоби навчання. *Актуальні проблеми освіти в Україні та світі* : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53.

Автор(и) та редактор(и)/упорядники

Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2016. 232 с.

Електронні ресурси

Книги

Ілляшенко С. М., Шипуліна Ю. С. Освітня інноваційна політика : підручник. Суми : Університетська книга, 2007. 281 с. URL: <ftp://lib.sumdu.edu.ua/Books/1539.pdf> (дата звернення: 10.05. 2022).

Законодавчі документи

Про стандартизацію : Закон України від 11 лют. 2014 р. № 1315. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1315-18> (дата звернення: 10.05.2022).

Періодичні видання

Клітна М. Р., Брижань І. А. Стан і розвиток освіти в Україні. *Ефективна освіта*. 2022. № 10. URL:

<http://www.m.nauka.com.ua/?op=1&j=efektyvnaekonomika&s=ua&z=2525>
(дата звернення: 12.05.2022).

Сторінки з веб-сайтів

Що таке педагогічна інновація? освіта : веб-сайт. URL:
<http://www.eco-live.com.ua> (дата звернення: 12.05.2022).

4. ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

1. Педагогіка та психологія вищої школи в системі наук про людину.
2. Зв'язок педагогіки та психології вищої школи з іншими науками.
3. Основні категорії педагогіки та психології вищої школи.
4. Джерела педагогіки та психології вищої школи.
5. Психологічні механізми освітнього процесу.
6. Основні етапи розвитку педагогіки та психології вищої школи.
7. Методологія і методи психолого-педагогічних досліджень.
8. Емпіричні методи дослідження (спостереження, опитування, вивчення та узагальнення педагогічного досвіду, педагогічний експеримент, вивчення педагогічної літератури).
9. Теоретичні методи дослідження (аналіз, синтез, моделювання, абстрагування).
10. Основні теорії розвитку особистості.
11. Вікові періоди розвитку особистості та індивідуальні особливості студентів, їх врахування у освітньому процесі.
12. Поняття про дидактику вищої школи.
13. Основні функції процесу навчання.
14. Процес навчання як система.
15. Загальні закони навчання.
16. Співвідношення закономірностей, принципів і правил дидактики вищої школи.
17. Цілі процесу навчання (цільовий компонент).
18. Стимулювання процесу навчання (стимуляційно-мотивуючий компонент).
19. Зміст навчального процесу (змістовий компонент).
20. Організація навчально-пізнавальної діяльності учнів (операційно-діяльнісний компонент).
21. Контроль і регулювання навчально-пізнавальної діяльності (контрольно-регулювальний компонент).
22. Оцінка і самооцінка якості навчання (оцінно-результативний компонент).
23. Система дидактичних принципів.
24. Методи організації та самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності.
25. Методи стимулювання і мотивації учіння.

26. Методи контролю і самоконтролю в навчанні.
27. Поняття про форми навчання.
28. Педагогічні вимоги до змісту освіти.
29. Характеристика освітніх технологій (за вибором студента).
30. Психологічні особливості засвоєння знань, умінь, навичок.
31. Мотивація досягнення успіху та уникнення невдач у навчальній діяльності студентів.
32. Психолого-педагогічні умови формування пізнавальної активності здобувачів вищої освіти.
33. Видатні педагоги (за вибором студента).
34. Структура процесу виховання.
35. Умови ефективності процесу виховання студентів.
36. Система актуальних виховних завдань (інтелектуальне, національно-патріотичне, правове, моральне, художньо-естетичне, трудове, екологічне, фізичне виховання).
37. Характеристика принципів виховання.
38. Роль куратора в організації виховної роботи в закладі вищої освіти.
39. Особливості виховної роботи у закладі вищої освіти.
40. Методи організації діяльності особистості.
41. Методи стимулювання в процесі виховання.
42. Самовиховання і перевиховання як складові процесу виховання.
43. Особистісно зорієнтований підхід в освітньому процесі.
44. Освіта як найважливіша ланка реалізації мети виховання.
45. Академічна доброчесність як складова якості освітнього процесу.
46. Педагогічний імідж.
47. Професійно-педагогічне спілкування, його сутність та структура.
48. Характеристика стилів педагогічного спілкування.
49. Впровадження інноваційних технологій в освітній процес.
50. Технології розвитку творчої індивідуальності викладача.
51. Забезпечення якості освітньої діяльності у вищій школі.
52. Фасилітація як чинник професійно-особистісного саморозвитку студента в просторі вищої освіти.
53. Формування гендерної культури майбутніх викладачів.
54. Сучасний стан професійної підготовки майбутніх фахівців до інноваційної діяльності.
55. Педагогічний контроль у системі вищої освіти.

56. Інтелект-карта як засіб систематизації знань з формування професійного іміджу.

57. Блогодидактика та медіаосвітні технології як чинники розвитку професійної компетентності майбутнього фахівця.

58. Формування та розвиток емоційного інтелекту в умовах закладу вищої освіти.

59. Шляхи та засоби організації самостійної роботи студентів з урахуванням її зовнішніх та внутрішніх психологічних чинників.

60. Зміст та структура педагогічної культури майбутніх викладачів закладів вищої освіти.

61. Інновації дистанційного навчання.

62. Лекція у вищій школі.

63. Навчальні заняття практичного спрямування у вищій школі.

64. Самостійна робота студентів.

65. Система діагностики навчальних досягнень студентів.

66. Тестування в системі діагностики навчальних досягнень студентів.

67. Психологія студентської групи.

68. Психологія комунікації у вищій школі.

69. Психологічний аналіз конфліктів у педагогічній взаємодії, шляхи їх запобігання та вирішення.

70. Психологія діяльності та особистості викладача вищої школи.

5. ОСНОВНІ ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПСИХОЛОГІЯ І ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ»

1. Вища освіта як предмет педагогічного та психологічного аналізу.

2. Психологія вищої школи: предмет, основні категорії, завдання.

3. Педагогіка вищої школи як наука та навчальна дисципліна.

4. Функції психології і педагогіки вищої школи.

5. Характеристика сучасного періоду розвитку психології і педагогіки вищої школи.

6. Особливості психічних процесів та їх прояви в пізнавальній та емоційно-вольовій сфері здобувача освіти.

7. Особливості акцентуацій характеру (класифікація К. Леонгарда та А. Личка);
8. Характеристика емоцій.
9. Характеристика психічних пізнавальних процесів здобувача освіти.
10. Емоційно-вольові процеси та індивідуально-психологічні особливості особистості здобувача освіти.
11. Структурно-функціональні характеристики особистості у вітчизняній та зарубіжній психології.
12. Ієрархія і зміна мотивів навчально-пізнавальної діяльності.
13. Психологічний аналіз учіння.
14. Мотивація навчально-пізнавальної діяльності здобувача освіти.
15. Організація самостійної навчально-пізнавальної та науково-дослідницької діяльності здобувачів освіти.
16. Суб'єкт-суб'єктні відносини в освітньому просторі закладу вищої освіти.
17. Закономірності розвитку особистості здобувача освіти та студентського колективу.
18. Викладач як суб'єкт освітньої діяльності.
19. Психологічний аналіз конфліктів в освітньому процесі.
20. Особливості педагогічного конфлікту та умови його запобігання.
21. Конфліктологічна компетентність викладача.
22. Стратегії (моделі) вирішення педагогічних конфліктів.
23. Основи дидактики вищої школи.
24. Історія розвитку дидактики вищої школи.
25. Поняттєво-термінологічні проблеми сучасної дидактики вищої школи.
26. Дидактична компетентність викладача.
27. Процес навчання у вищій школі.
28. Зміст вищої освіти.
29. Форми організації та методи навчання у вищій школі.
30. Організаційно-педагогічні умови застосування засобів навчання.
31. Завдання, функції і види педагогічного контролю.
32. Методика проведення лекційних, практичних та лабораторних занять.
33. Організація виховного процесу закладу вищої освіти.
34. Закони, закономірності та принципи виховання у вищій школі.

35. Характеристика основних напрямів виховання здобувачів освіти.
36. Технології виховної роботи в закладі вищої освіти.
37. Педагогічна майстерність науково-педагогічного працівника.
38. Модель педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти.
39. Поняття педагогічної етики та академічної доброчесності.
40. Сучасні освітні технології.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Методичне забезпечення

1. Красильник Ю. С. Методика проведення навчальних занять в умовах дистанційного навчання : навч. посіб / Ю. С. Красильник, Г. Л. Корчова, М. В. Руденко. – Київ : КНУБА, 2021. – 156 с.
2. Красильник Ю. С. Педагогіка : навч. посіб / Ю. С. Красильник, Г. Л. Корчова, М. В. Руденко. – Київ : КНУБА, 2020. – 152 с.
3. Руденко М. В. Основи професійної освіти : підручник / М. В. Руденко, Р. А. Калениченко, Г. В. Капосльоз, Г. Л. Корчова. – Київ : КНУБА, 2018. – 613 с.
4. Руденко М. В. Методика професійного навчання. Дидактичне проектування : навчальний посібник / М. В. Руденко, С. В. Ніколаєнко, І. М. Мороз. – Київ : КНУБА, 2016. – 132 с.
5. Руденко М. В. Комунікативні процеси у педагогічній діяльності. Креативні технології навчання : навчальний посібник / М. В. Руденко, І. М. Мороз. – Київ : КНУБА, 2016. – 204 с.
6. Руденко М. В. Психолого-педагогічне забезпечення навчально-виховного процесу : навч. посібник / М. В. Руденко, В. М. Смірнов, Р. А. Калениченко, В. О. Гаврилюк. – Київ : КНУБА, 2014. – 432 с.

Основна література

7. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (із змінами і доповненнями). – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
8. Про освіту : Закон України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38–39, ст. 380). – URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
9. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.
10. Про вищу освіту : Закон України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37–38, ст. 2004). – URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

11. Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України від 25.04.2019 р. № 2704-VIII. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#n627>.

12. Про Стратегію національно-патріотичного виховання : Указ Президента України від 18.05.2019 р. № 286/2019. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019#Text>.

13. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 р. № 286-р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-p#Text>.

14. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 16.07.2018 р. № 776. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0154-20>.

15. Про затвердження Положення про дистанційне навчання : наказ Міністерства освіти і науки України від 5.04.2013 р. № 466 (із змінами і доповненнями). – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>.

16. Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання : наказ Міністерства освіти і науки України від 01.10.2010 р. № 912. – URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-kontseptsii-rozvitku-inklyuzivnogo-navchannya>.

17. Професійний стандарт на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти» : наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.03.2021 року № 610. – URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/standarty/2021/03/25/Standart%20na%20hrupu%20profesiy_Vykladachi%20zakladiv%20vyshchoyi%20osvity_25.03.pdf.

18. Боднарук О. Розвиток індивідуального лідерства в університеті : навчальний посібник. – Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. – 40 с. – URL: http://ihed.org.ua/images/biblioteka/Liderstvo/rozvitok_individualn_liderstva_v_Universiteti._Vodnaruk.E_2016_40c.pdf.

19. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: підручник. – Київ : Центр учбової літератури, 2018. – 384 с.

20. Гуманізація педагогічного процесу у вищій школі : колективна монографія / керівник колективної монографії д.п.н. Л. В. Лебедик. – Полтава : ПУЕТ, 2020. – 196 с. – URL: <http://dspace.uccu.org.ua/bitstream/123456789/9284/1/Кафедральна%20тема%20ПСН%20моногр.%202.pdf>

21. Гуцало Е.У. Основи психологічної компетентності майбутнього педагога : практикум : навч.-метод. посіб. – Кіровоград, 2016. – 204 с.

22. Зайченко І. В. Педагогіка і методика навчання у вищій школі : навчальний посібник. – 2-е вид., переробл. і доп. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. – 456 с.

23. Інноваційні освітні технології: навчально-методичний посібник / упоряд. Л. М. Прокопів. – Івано–Франківськ, 2020. – 172 с.

24. Кухаренко В.М. Екстрене дистанційне навчання в Україні: монографія / В.М. Кухаренко, В.В. Бондаренко; за ред. В. М. Кухаренка, В. В. Бондаренка. – Харків: Вид-во КП «Міська друкарня», 2020. – 409 с.

25. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні : монографія / редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), О. М. Топузов (заст. голови); за заг.ред. В. Г. Кременя. – Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. – 384 с. – URL: <https://lib.iitta.gov.ua/726223/1/nac%20dopovid%202021%20color%201%20%281%29.pdf>

26. Національний освітній глосарій: вища освіта / 2-е вид., перероб. і доп. / авт.-уклад. : В. М. Захарченко, С. А. Калашнікова, В. І. Луговий, А. В. Ставицький, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова / За ред. В. Г. Кременя. – Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. – 100 с. – URL: https://ihed.org.ua/images/biblioteka/glossariy_Visha_osvita_2014_tempus-office.pdf.

27. Холковська І.Л. Основи педагогічної майстерності : практикум / І.Л. Холковська, О.В. Волошина, С.І. Губіна. – Вінниця : Твори, 2019. – 240 с. – URL: <http://psychology.univer.kharkov.ua/dist2020/materialy/Shvedova/Prakt.pdf>.

28. Отич О. М. Основи педагогічної майстерності викладача професійної школи : підручник – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. – 208 с. – URL: http://lib.iitta.gov.ua/26548/1/2652_OTICH_KIEB-2.pdf.

29. Паламарчук О. Викладання в університеті на засадах лідерства : навчальний посібник. – Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. – 40 с. – URL: https://ihed.org.ua/images/biblioteka/Liderstvo/vikladannya_v_Univers_na_zasadah_liderstva._Palamarchuk.O_2016_40c.pdf.

30. Немченко С.Г. Педагогіка вищої школи: підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С.Г. Немченко,

В.В. Крижко, І.Ф. Шумілова та ін. – Бердянськ: БДПУ, 2020. – 517 с. – URL:

<https://dspace.bdpu.org/bitstream/123456789/3261/3/Pedahohika%20vyshchoyi%20shkoly.pdf>.

31. Педагогіка вищої школи : підручник / В. П. Головенкін. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 290 с. – URL:

https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/29032/3/Higher_School_Pedagogy_2019.pdf

32. Педагогічні технології в сучасних наукових дослідженнях: досвід та інновації: монографія / за ред. С. Я. Харченка; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Старобільськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2017. – 372 с. – URL: http://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/2132/Monografia_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y

33. Зязюн І.А. Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; За ред. І. А. Зязюна. – 3-тє вид., допов. і переробл. – Київ : СПД Богданова А. М., 2008. – 376 с.

34. Подоляк Л. Г. Психологія вищої школи : підручник / Л. Г. Подоляк, В. І. Юрченко. – Київ : Каравела, 2018. – 360 с.

35. Сергеева Л. М. Практикум педагогічної майстерності : навчальний посібник / Л. М. Сергеева, А. О. Молчанова, О. В. Пащенко та ін. / За ред. В. В. Олійника. – Київ : ТОВ «Етіс Плюс», 2008. – 184 с. – URL: <https://studfiles.net/preview/2041228/>.

36. Прохор І. Формування командного лідерства в університеті : навчальний посібник. – Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. – 40 с. – URL: https://ihed.org.ua/images/doc/levshyn_monografia.pdf.

37. Семенова А.В. Професійна педагогіка: підручник. / А.В. Семенова, О. В. Грабовський, Л. В. Коломієць та ін.; за заг. ред. А. В. Семенової. – Одеса: Бондаренко М. О., 2020. – 575 с.

38. Базалук О.О. Професійна та педагогічна етика : навчально-методичний посібник / О.О. Базалук, О.П. Кравченко., Л.М. Харченко. – Переяслав-Хмельницький (Київ.обл.) : Видавництво КСВ, 2019. – 85 с.

39. Власова О.І. Психологія вищої школи : підручник / О. І. Власова, В. А. Семиченко, С. Ю. Пащенко, Я. Г. Невідома / за ред. О. І. Власової. – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2015. – 405 с.

40. Психологічні виміри особистісної взаємодії суб'єктів освітнього простору в контексті гуманістичної парадигми : Монографія / за науковою редакцією академіка НАПН України С.Д. Максименка. – Київ : Видавничий Дім «Слово», 2020. – 220 с. – URL: <https://lib.iitta.gov.ua/723176/1/Психологічні%20виміри%20особистісної%20взаємодії%20суб'єктів%20освітнього%20простору%20в%20контексті%20гуманістичної%20парадигми.pdf>

41. Пророк Н.В. Психологічна діагностика мотивації особистості до навчання в умовах інформаційного суспільства: монографія / Н.В. Пророк, Л. О. Кондратенко, Л.М. Манилова та ін.; за ред. Н.В. Пророк. – Київ : Видавничий Дім «Слово», 2020. – 131 с. – URL: https://lib.iitta.gov.ua/723282/1/Психол_діагност_мотивації.pdf

42. Хриков Є. М. Методологія педагогічного дослідження : монографія. – Харків: 2018. – 294 с.

43. Психолого-педагогічні засади проектування інноваційних технологій викладання у вищій школі : монографія / За заг. ред. В. П. Андрущенко, В. І. Лугового. – Київ : «Педагогічна думка», 2011. – 260 с. – URL: https://ihed.org.ua/images/doc/levshyn_monografia.pdf

44. Психологічні технології взаємодії суб'єктів освітнього простору : методичні рекомендації / за науковою редакцією академіка НАПН України С.Д. Максименка. – Київ : Видавничий Дім «Слово», 2020. – 48 с. – URL: <http://psychology-naes-ua.institute/userfiles/files/Максименко.pdf>

45. Савенкова Л. Психологія спілкування: навч. посіб. / Л. Савенкова, В. Сгадова, Л. Борисенко та ін.; за заг. ред. Л. Савенкової. – Київ, 2015. – 309 с.

46. Рацул А. Б. Педагогіка. : Інформативний виклад : навчальний посібник / А. Б. Рацул, Т. Я. Довга, А. В. Рацул. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Київ : КНТ, 2015. – 320 с. – URL: http://culonline.com.ua/Books/pedagogika_racul.pdf.

47. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості : підручник. – Київ : Міленіум, 2006. – 344 с. – URL: <http://www.nsj.gov.ua/files/1492079266Основи%20педагогічної%20творчості.%20Світлана%20Сисоєва.PDF>.

48. Стимулювання творчого сприймання інформації: методичні рекомендації / уклад. : В. О. Моляко, Ю. А. Гулько, Н. А. Ваганова [та ін.]; за ред. В. О. Моляко. – Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2018. – 72 с. – URL:

https://lib.iitta.gov.ua/712862/1/Метод.%20рекомендації_лаб.%20психол.%20Отворч._2018_2.pdf.

49. Ставицький А. Роль викладача-лідера у сучасному університеті : навчальний посібник. – Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. – 40 с. – URL: http://ihed.org.ua/images/biblioteka/Liderstvo/Rol_vikladacha-ledera_v_Univ_A.Stavitskiy_2016-40p.pdf.

50. Стельмах Н.В. Новітні комунікативні технології. – Миколаїв: МНУ ім. В.О.Сухомлинського, 2020. – 215 с. – URL: http://dspace.mdu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/770/1/Стельмах_Новітні%20комунікативні%20технології.pdf.

51. Стрельніков В. Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник / В. Ю. Стрельніков, І. Г. Брітченко. – Полтава : ПУЕТ, 2013. – 309 с. – URL: <http://library.kr.ua/elib/strelnikov/posibnyk-Strelnikov.pdf>.

52. Теорія і технологія розв'язання педагогічних задач : навч. посіб. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. – 156 с. – URL: http://lib.iitta.gov.ua/2622/1/MILTO_879-13.pdf.

53. Теслюк В. М. Основи педагогічної майстерності : навчальний посібник / В. М. Теслюк, П. Г. Лузан. – Київ : НАКККиМ, 2011. – 304 с. – URL: https://method.ucoz.ua/_ld/0/69_Tesluk-pdf.pdf.

54. Теслюк В. Індивідуальний стиль педагогічного спілкування викладача: теоретико-методичний аспект : монографія. – Київ : Ліра-К, 2018. – 212 с.

55. Теслюк В. Формування педагогічної майстерності майбутнього викладача: теоретико-методичний аспект: монографія. – Київ: Ліра-К, 2018. – 260 с.

56. Федорчук В. В. Основи педагогічної майстерності. – Кам'янець-Подільський : Видавець Зволейко Д., 2008. – 140 с. – URL: <http://pedagogika.ucoz.ua/knygy/METODYCHKA-OPM.pdf>.

Додаткова література

57. Музика О.Л. Аксиогенез обдарованої особистості в освітньому просторі: монографія / О. Л. Музика, Д. К. Корольов, О. О. Музика та ін.; за ред. О. Л. Музики. – Київ : Видавничий Дім «Слово», 2020. – 160 с. – URL: <https://lib.iitta.gov.ua/723153/1/МОНОГРАФІЯ%202020.pdf>.

58. Турбан В.В. Генеза поняття «особистість» в українській психологічній науці : монографія / В. В. Турбан, Л. З. Сердюк,

В. В. Бушанський, В. В. Москаленко та ін.; за ред. В. В. Турбан. – Київ : Видавничий Дім «Слово», 2020. – 178 с. – URL: <http://psychology-naes-ua.institute/userfiles/files/Турбан.pdf>.

59. Галузяк В. М. Педагогічна діагностика : курс лекцій / В. М. Галузяк, І. Л. Холковська. – Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2015. – 155 с.

60. Галузяк В. М. Діагностичний інструментарій класного керівника / В. М. Галузяк, І. Л. Холковська. – Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2013. – 304 с.

61. Кравець Л. Комунікативний кодекс освітянина // Українська мова й література в школах України. – 2016. – № 3. – С. 10–14.

62. Мирончук Н. М. Контекстна підготовка майбутніх викладачів вищої школи до самоорганізації у професійній діяльності : теорія і практика: монографія. – Житомир : Вид. О. О. Євенок, 2020. – 400 с. – URL:

http://eprints.zu.edu.ua/32439/1/Мирончук_Монографія_вступ_висновки.pdf

63. Психологу для роботи. Діагностичні методики : збірник / уклад. : М. В. Лемак, В. Ю. Петрище. – Вид. 2-ге, виправл. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. – 616 с.

64. Практикум із загальної психології. : Робочий зошит : методичні рекомендації до лабораторних занять з курсу «Практикум із загальної психології» / уклад. Н. Ф. Портницька, І. А. Гречуха, А. І. Литвинчук та ін. за ред. Портницької Н. Ф. – Житомир : ЖДУ ім. І.Франка, 2016. – 270 с.

65. Практикум з психології : психодіагностичні методики для самопізнання / упоряд.: І.М. Періг – Тернопіль : СМП «Тайп», 2017. – 116 с.

66. Шевенко А. М. Методичне забезпечення відбору учнівської молоді до вищих навчальних закладів педагогічного профілю / Метод. реком. – Київ, 2016. – 157 с.

67. Bucharest Communiqué «Making the Most of Our Potential: Consolidating the European Higher Education Area», Bucharest, on 26 and 27 April 2012. – URL: [http://www.ehea.info/Uploads/\(1\)/Bucharest%20Communique%202012\(1\).pdf](http://www.ehea.info/Uploads/(1)/Bucharest%20Communique%202012(1).pdf)

68. Supporting growth and jobs – an agenda for the modernization of Europe’s higher education systems. Communication from the European Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic

and Social Committee and the Committee of the Regions, Brussels. – XXX. – 2011. – 16 p.

69. Yerevan Communiqué : EHEA Ministerial Conference. – 2015. – URL: http://www.ehea.info/Uploads/SubmittedFiles/5_2015/112705.pdf.

Інформаційні ресурси

70. <https://mon.gov.ua/ua> – сайт Міністерства освіти і науки України.
71. <http://naps.gov.ua/> – сайт Національної академії педагогічних наук України.
72. ihed.org.ua – сайт Інституту вищої освіти НАПН України.
73. iitlt.gov.ua – сайт Інституту цифровізації освіти.
74. ipv.org.ua – сайт Інституту проблем виховання НАПН України.
75. <http://psychology-naes-ua.institute/info/10/> – сайт Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.
76. <https://imhttps://imzo.gov.ua/zo.gov.ua/> – сайт Інституту модернізації змісту освіти.
77. <http://iea.gov.ua/> – сайт Інституту освітньої аналітики.
78. <http://iprood.com.ua/> – сайт Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.
79. <https://ivet.edu.ua/> – сайт Інституту професійної освіти НАПН України.
80. <https://www.uera.org.ua/> – Українська асоціація дослідників освіти.
81. <http://pedpresa.ua/> – освітній портал Педагогічна преса.
82. <https://www.ed-era.com/> – Educational Era (студія онлайн-освіти).
83. <http://www.nbuv.gov.ua/> – сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.
84. <http://dnrb.gov.ua/ua/history/> – сайт Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського.
85. <https://www.pedagogic-master.com.ua/publikacii/> – освітньо-науковий портал «Педагогічна майстерність викладача вищої школи».
86. <http://prosvitcenter.org/> – «Про.Світ» (центр інноваційної освіти).
87. <http://library.knuba.edu.ua/> – сайт бібліотеки КНУБА.
88. <http://org2.knuba.edu.ua/> – освітній сайт КНУБА.

Навчально-методичне видання

ПСИХОЛОГІЯ І ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Методичні вказівки
до вивчення навчальної дисципліни
для студентів спеціальності
191 «Архітектура та містобудування»
з галузі знань 19 «Архітектура та будівництво»

Укладач **КРАСИЛЬНИК** Юрій Семенович

Випусковий редактор *В.С. Сасько*
Комп'ютерне верстання *Д.М. Ніколаєвич*

Підписано до друку 03.03.2023. Формат 60x84_{1/16}
Ум. друк. арк. 2,32. Обл.-вид. арк. 2,5.
Електронний документ. Вид. № 17/III-23

Видавець і виготовлювач:
Київський національний університет будівництва і архітектури
Повітрофлотський проспект, 31, Київ, Україна, 03037

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи ДК № 808 від 13.02.2002 р.